

Nr 49.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1946 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av delegerades för riksdagens verk framställning i fråga om reglering av vissa tjänstepensioner vid riksdagens verk.

Genom *proposition nr 5* till innevarande års riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående reglering av vissa tjänstepensioner m. m. Förslaget — vilket omfattar s. k. äldre pensioner och nyare pensioner — avsåg en förbättring av tjänstepensionerna för bl. a. f. d. tjänstemän och arbetare, vilka pensionerats enligt äldre bestämmelser än allmänna tjänstepensionsreglementet respektive 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, ävensom för f. d. anställningshavare, vilka erhållit s. k. riksdagspension eller pensionerats enligt de s. k. summariska pensionsbestämmelserna för arbetarpersonal i statens tjänst.

På hemställan av *bankoutskottet* i utlåtande nr 19 har *riksdagen* bifallit ifrågakarande förslag.

Under erinran härom hava *fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret* i skrivelse den 20 februari 1946 till delegerade för riksdagens verk hemställt, att delegerade måtte till innevarande riksdag göra framställning om reglering av tjänstepensionerna till vissa f. d. anställningshavare vid riksdagens verk.

Härefter hava *delegerade* i skrivelse den 29 april 1946 till *bankoutskottet* hemställt, att utskottet ville föreslå riksdagen bemyndiga delegerade att meddela bestämmelser angående omreglering av vissa tjänstepensioner vid riksdagens verk i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som Kungl. Maj:t kunde komma att fastställa för förutvarande personal vid den civila statsförvaltningen.

Delegerade hava till en början lämnat följande redogörelse för innebörden av riksdagens beslut i anledning av förenämnda proposition 1946: 5.

A. Författningenliga tjänstepensioner. Pensionsregleringen avser sådana pensioner, vilka utgå till f. d. tjänstemän och arbetare i statens tjänst enligt pensioneringsgrunder tillkomna före ikraftträdandet av allmänna tjänstepensionsreglementet, respektive 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare. Pensionsregleringen omfattar sålunda författningenligt utgående s. k. *äldre* och *nyare* pensioner, oavsett om dessa pensioner omreglerats jämlikt beslut av 1943 eller 1944 års riksdag eller ej. Pensioner, som utgå enligt nämnda båda tjänstepensionsreglementen, s. k. *nyaste*

pensioner, lämnas däremot orubbade. Vidare omfattar pensionsregleringen de pensioner, som utgå jämlikt kungl. kungörelserna 1934: 585 och 1942: 696 med föreskrifter angående pensionering av viss arbetarpersonal i statens tjänst (de s. k. summariska pensioneringsgrunderna).

I fråga om s. k. *äldre* pensioner till f. d. *tjänstemän*, d. v. s. pensioner vilka avvägs efter s. k. oreglerad avlöning, innebär riksdagens beslut en pensionsförbättring å 450 kronor för år, i förekommande fall utöver de vid 1943 och 1944 års pensionsregleringar genomförda förbättringarna. Beträffande *nyare* pensioner till tjänstemän, varmed åsyftas bl. a. pensioner vilka utgå enligt lag den 4 juni 1920 (nr 254) och civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442) utgör pensionsförbättringen 300 kronor. För avkortade pensioner nedsättes förbättringen i förhållande till avkortningen. Beträffande såväl äldre som nyare pensioner skall iakttagas att dessa icke genom förbättringen komma att överstiga motsvarande nyaste pensioner.

Vad angår f. d. *arbetare* i statens tjänst med författingsenlig *pensionsrätt* skall pensionsförbättring utgå med samma belopp som till f. d. tjänstemän. Pensionsförbättringen utgör sålunda 300 kronor för år i de fall, då arbetare tillerkänts hel pension enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente för arbetare (nyare pension), under förutsättning att de icke därigenom erhålla högre än motsvarande nyaste pensioner.

Beträffande sådana arbetare som uppbära pension enligt de s. k. *summariska* pensionsgrunderna framgår pensionsförbättringens storlek vid en jämförelse mellan de tabellariska sammanställningar, som intagits å s. 10 och 11 i bankoutskottets utlåtande nr 19. Efter omreglering komma grundbeloppen för de pensioner, som beviljats jämlikt kungörelsen 1942: 696, att för *män* utgöra 1 380 kronor, om vederbörande kan räkna minst 30 tjänsteår, 1 152 kronor om tjänsteåren uppgå till 25 å 29 år, 924 kronor om tjänstetiden utgör 20 å 24 år och 696 kronor om tjänstetiden utgör 15 å 19 år. För *kvinnor* uppgå motsvarande grundbelopp till 996, 828, 672 och 504 kronor. För arbetare, som pensionerats enligt kungörelsen 1934: 585, komma att i stort sett gälla samma grundbelopp.

I samband med denna pensionsreglering skola de i 6 § kungörelsen 1942: 696 angivna grundbeloppen ändras så att de komma att överensstämma med de ovan angivna beloppen.

B. Riksdagspensioner. De pensionstagare, som fått sina pensioner bestämda genom individuella beslut av riksdagen, uteslötos från pensionsförbättring vid 1943—1944 års pensionsregleringar. Vid den av årets riksdag beslutade pensionsregleringen hava däremot ifrågavarande pensioner medtagits, såvitt de hava karaktären av tjänstepensioner. Däremot har frågan, om och i vad mån av riksdagen beviljade honnörspensioner skola omregleras, lämnats åsido.

Till f. d. *tjänstemän* utgående riksdagspensioner, vilka fastställts till belopp motsvarande författingsenlig pension, komma att väsentligt förbättras. Pensioner till lägre belopp än 2 256 kronor skola sålunda höjas, om de bestämts att svara mot äldre pensioner, med 750 kronor, och om de svara mot nyare pensioner, med 500 kronor. För högre pensioner kommer höjningen att utgöra 450 resp. 300 kronor.

Beträffande övriga riksdagspensioner åt f. d. tjänstemän kommer riksdagens beslut att medföra en höjning med 405 kronor, om pensionen närmast är att hänföra till äldre pensioner, och eljest med 270 kronor. För

riksdagspensioner som här avses med lägre grundbelopp än 2 316 kronor kommer därjämte en förhöjning att ske motsvarande de vid 1943 och 1944 års riksdagar genomförda pensionsregleringarna. Den sammanlagda pensionsförbättringen framgår närmare av en å s. 13 i bankoutskottets utlåtande nr 19 intagen sammanställning. Förbättringen har emellertid begränsats till att avse högst 20 % å nyare och 30 % å äldre riksdagspensioner.

Vad angår sådana riksdagspensioner till *f. d. arbetare*, vilka äro förenade med dyrtidstillägg och kristillägg, gäller enligt riksdagens beslut den huvudregeln, att en omräkning skall ske med tillämpning av de nya summariska pensioneringsgrunderna. (Se ovan.) Denna regel har emellertid avseende endast å icke yrkesutbildade arbetare. För yrkesarbetare skall enligt riksdagens beslut beloppet för hel pension fastställas till $\frac{2}{3}$ av pensionsunderlaget i pensionsgrupp II enligt 1942 års tjänstepensionsreglemente för arbetare. Kan arbetare icke tillgodoräkna 30 tjänsteår sker avkortning. De pensionsbelopp — rörligt tillägg och kristillägg oberäknade — som med tillämpning av dessa grunder komma att utgå till icke yrkesutbildade, respektive yrkesutbildade arbetare, angivas i en tabellarisk sammanställning å s. 14 i bankoutskottets utlåtande nr 19.

I de fall, då pension av riksdagen fastställts *utan rörliga tilläggsförmåner*, har i propositionen utfalats tvekan, huruvida ifrågavarande pensioner borde bli föremål för reglering. Bankoutskottet har emellertid utgått från att Kungl. Maj:t skulle utfärda föreskrifter angående utbetalning av rörligt tillägg och kristillägg från och med den 1 juli 1946 i de fall, då dylika pensioner tillerkänts *f. d. städerskor*.

I samband med pensionsregleringen har beslutats att en *teknisk uppräknings* av äldre och nyare tjänstepensioner skulle ske till sådan nivå, att å desamma i fortsättningen skall — i stället för dyrtidstillägg och kristillägg — kunna beräknas rörligt tillägg och kristillägg enligt samma grunder som tillämpas för de nyaste pensionerna.

Kungl. Maj:t har erhållit en jämförelsevis vidsträckt befogenhet att meddela erforderliga föreskrifter i huvudsak i överensstämmelse med de i propositionen och utskottsuttalet angivna allmänna grunderna för pensionsregleringen. Det skall ankomma på Kungl. Maj:t att i sådant avseende besluta om jämkningar beträffande pensionsförbättringens omfattning och storlek för särskilda pensionstagare eller grupper av pensionstagare samt att i fråga om den tekniska uppräknings vidtagna erforderliga författningsändringar och övriga åtgärder som kunna befinnas påkallade.

För egen del ha delegerade anfört följande:

Eftersom pensionerna för *tjänstemän* vid riksdagens verk utgå efter samma grunder, som tillämpas för befattningshavare i motsvarande löneställning vid den Kungl. Maj:t underställda civila statsförvaltningen, torde den pensionsförbättring som i enlighet med riksdagens beslut kommer att utgå, böra under enahanda förutsättningar och efter samma grunder tillkomma pensionerade *f. d. tjänstemän* vid riksdagens verk.

När det gäller *f. d. tjänstemän* vid riksdagens verk torde följande vara att särskilt framhålla. Enligt beslut av 1941 års riksdag (BU:s utl. nr 76) utgår pension till riksgäldsfullmäktiges *f. d. ordförande* fil. dr Karl Hildebrand med ett grundbelopp av 5 000 kronor, varå beräknas dyrtidstillägg och kristillägg. Om denna pension är att betrakta såsom honnörspension

undandraget sig delegerades bedömning. Delegerade anse sig böra överlämna åt bankoutskottets prövning, huruvida en omreglering av denna pension bör äga rum.

Genom beslut av 1935 års riksdag (se BU:s utlåtande nr 83) har f. d. banksekreteraren E. G. Langborg beviljats en årlig pension av 1 440 kronor. Å pensionen skall jämlikt riksdagens beslut icke utgå dyrtidstillägg. Av bankoutskottets utlåtande framgår, att pensionen beräknats med utgångspunkt från att Langborg borde erhålla en pension beräknad med hänsyn till de av honom erlagda pensionsavgifterna och hans dåvarande levnadsålder. Med hänsyn till den motivering, som av utskottet anförts till stöd för pensionen och för beräkning av dess storlek, torde rörligt tillägg och kristillägg icke böra utgå å denna pension med anledning av den av riksdagen nu beslutade pensionsregleringen.

Enligt beslut av 1933 års riksdag (se BU:s utlåtande nr 57) tillerkändes förste eldaren Johannes Appelberg, som var ordinarie tjänsteman i riksbanken, årlig pension till belopp av 732 kronor motsvarande vad som skulle tillkommit honom om de för civilförvaltningen då gällande pensionsregleringsgrunderna varit å honom tillämpliga. Ehuru han ägde pensionsrätt, kunde han ej erhålla pension utan särskilt riksdagsbeslut, eftersom vid riksbanken vid denna tid erfordrades 35 tjänsteår för att tilldelas ålderspension. På grund av att hans pension bestämts av riksdagen har han ej kunnat erhålla av 1943 och 1944 års riksdagar beslutade pensionsförbättringar. Delegerade hava emellertid icke ansett sig böra ifrågasätta att den nu föreslagna pensionsregleringen, i den mån den motsvarar de av 1943 och 1944 års riksdagar beslutade förbättringarna, skall erhålla tillämpning retroaktivt.

I övrigt torde icke några speciella förhållanden föreligga utan de grunder för pensionsreglering, som godkänts av riksdagen, kunna göras tillämpliga å f. d. tjänstemän vid riksdagens verk. Några tilläggspensioner, som utgå utöver äldre eller nyare tjänstepensioner, förekomma icke vid riksdagens verk (men väl tilläggspensioner utöver nyaste tjänstepensioner).

Även pensionerade f. d. *arbetare* vid riksdagens verk böra erhålla pensionsreglering, i den mån detta följer av en analog tillämpning av de grunder, som komma att gälla för arbetare vid den övriga statsförvaltningen. Beträffande ifrågavarande pensionärer må anföras följande.

För arbetarna vid riksbankens sedeltryckeri och pappersbruk medförde det nu gällande av 1943 års riksdag antagna tjänstepensionsreglementet i allmänhet en viss höjning av tidigare utgående tjänstepensioner (se s. 14 i det vid bankoutskottets utlåtande 1943: 62 fogade kommittébetänkandet). I de fall då arbetare, som vid reglementets ikraftträdande den 1 juli 1943 kvarstod i tjänst, skulle ha erhållit lägre pension vid tillämpning av nämnda reglemente, tillförsäkrades arbetarna oförminskade pensionsförmåner (jfr punkten 2 i övergångsbestämmelserna till reglementet).

När det gäller att bedöma frågan om pensionsreglering för de arbetare, som avgått före den 1 juli 1939 — från och med sistnämnda dag hava pensionerna omreglerats enligt 1943 års tjänstepensionsreglemente med tillhörande övergångsbestämmelser — och vilka alltså åtnjuta *nyare* pension torde det böra tillses, att vederbörande f. d. arbetare icke genom pensionsregleringen erhåller högre pension än som skulle ha utgått, om nämnda pensionsreglemente varit å honom tillämpligt. Det blir med andra ord nödvändigt att söka bedöma, till vilken av de i reglementets 3 § upp-

tagna pensionsgrupperna vederbörande arbetare skulle ha hänförts. Det torde böra ankomma på fullmäktige i riksbanken eller, efter fullmäktiges bemyndigande, industristyrelsen att bestämma i frågan. För närvarande åtnjuta 10 arbetare vid pappersbruket och 8 vid sedeltryckeriet nyare pension (d. v. s. enligt 1935 års tjänstepensionsreglemente för arbetare vid nämnda industrier) och skulle alltså under nämnda förutsättning komma att beröras av pensionsregleringen.

S. k. riksdagspensioner utgå endast till två f. d. arbetare vid industrierna, båda vid Tumba bruk.

En av dem, förre andre formaren Gottfrid Svensson, född den 10 september 1861, tillerkändes av 1932 års riksdag (se BU:s utl. nr 29) efter över 58 års tjänst en pension av 1 368 kronor för år. Inberäknat dyrtids- och kristillägg äger han för närvarande uppbära 2 157 kronor 12 öre per år. Med tillämpning av de av riksdagen godkända grunderna för pensions-tillägg torde pensionsunderlaget för honom böra bestämmas till $\frac{2}{3}$ av det för arbetare i pensionsgrupp 2 enligt riksbankens tjänstepensionsreglemente för arbetare gällande underlaget 2 760 kronor d. v. s. 1 840 kronor, höjt till 1 848 kronor för att bliva jämt delbart med tolv, å vilket belopp skulle utgå rörligt tillägg och kristillägg med för närvarande sammanlagt 31 procent.

Den andra, Johanna Höglund, född den 6 november 1863, erhöll genom beslut av 1933 års riksdag (se BU:s utl. nr 38) efter 43 års anställning som lumparbeterska vid bruket en årlig pension av 900 kronor. Med dyrtids- och kristillägg utgör pensionen för närvarande 1 472 kronor 64 öre. Den överstiger alltså icke blott den högsta föreslagna summariska pensionen — denna skall utgöra 996 kronor jämte sedvanligt rörligt tillägg och kristillägg — utan även $\frac{2}{3}$ av den enligt gällande pensionsreglemente utgående pensionen (pensionsunderlag 1 500 kronor + 31 procent). Som emellertid Johanna Höglund av riksdagen tillerkändes en högre pension än som eljest plägade beviljas i liknande fall, detta på grund av hennes mycket långa anställningstid, synes det skäligt att även hon nu kommer i åtnjutande av någon pensionsförbättring, även om detta icke följer av de av riksdagen godkända grunderna. Förslagsvis synes pensionsunderlaget böra höjas till 80 procent av det enligt arbetarpensionsreglementet gällande underlaget eller

alltså till $\frac{80 \times 1\,500}{100} = 1\,200$ kronor, å vilket belopp sedan skulle utgå rörligt tillägg och kristillägg enligt sedvanliga grunder.

Det torde böra få ankomma på delegerade att meddela erforderliga föreskrifter angående pensionsregleringen i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som Kungl. Maj:t kan komma att fastställa för den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen, därvid dock ovan berörda särskilda förhållanden vid riksdagens verk böra beaktas. I övrigt torde delegerade böra erhålla samma befogenheter beträffande pensionsregleringens genomförande för f. d. tjänstemän och arbetare vid riksdagens verk, som enligt riksdagens beslut tillkomma Kungl. Maj:t beträffande den övriga statsförvaltningen.

Delegerade vilja i detta sammanhang erinra om att riksdagen beviljat pensioner (understöd) åt vissa f. d. befattningshavare hos riksdagen. Som det icke torde tillkomma delegerade att avgiva förslag beträffande pensionsreglering för dessa pensionstagare, hava delegerade endast velat fästa uppmärksamheten härå.

Vid delegerades skrivelse hade fogats en *promemoria*, vilken finnes in-tagen såsom *bilaga* vid detta utlåtande.

Utskottet. Såsom delegerade framhållit, torde den pensionsförbättring, som enligt innevarande riksdags beslut kommer att utgå till f. d. anställningshavare vid den Kungl. Maj:t underställda statsförvaltningen, böra under enahanda förutsättningar och efter samma grunder tillkomma motsvarande pensionärer vid riksdagens verk. Med avseende å pensionsförhöjningens storlek hava delegerade funnit särskilda beräkningsgrunder påkallade i vissa specialfall. Mot vad härutinnan föreslagits har utskottet icke funnit anledning till erinran. Vad angår pensionen till riksgäldsfullmäktiges f. d. ordförande fil. dr Karl Hildebrand synes densamma enligt utskottets mening vara att likställa med tjänstepension, varför densamma bör inbegripas i pensionsregleringen.

I bilagda *promemoria* hava delegerade upptagit frågan om reglering av vissa av riksdagen beviljade pensioner till f. d. befattningshavare hos riksdagen. Enligt utskottets mening böra även dessa pensionärer komma i åtnjutande av pensionsförhöjning. Det torde böra ankomma på fullmäktige i riksgäldskontoret att i anslutning till de grunder, som komma att tillämpas inom statsförvaltningen, fastställa storleken av den förhöjning, som bör utgå i de särskilda fallen. Likaledes torde nämnda fullmäktige böra äga besluta angående omreglering av de pensioner åt f. d. städerskor vid riksdags-huset, som utgå enligt särskilda beslut av riksdagen.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av delegerades för riksdagens verk förevarande framställning, må

1) bemyndiga delegerade att i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder för reglering av vissa tjänstepensioner, som enligt innevarande riksdags beslut komma att gälla inom statsförvaltningen, samt med iakttagande av vad ovan anförts meddela föreskrifter angående reglering av motsvarande tjänstepensioner vid riksdagens verk; samt

2) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att i enlighet med ovan omförmälda grunder besluta om pensionsreglering för f. d. befattningshavare hos riksdagen och f. d. städerskor vid riksdagshuset.

Stockholm den 21 maj 1946.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Åkerberg, Friggeråker, Leander, Edin**, *Andersson* i Tidaholm, *Ljungdahl** och *Persson* i Älvdalsåsen;

från andra kammaren: herrar *Svedman, Paulsen, von Seth, Nilsson* i Landskrona*, *Svensson* i Alingsås, *Persson* i Norrby, *Stjärne* och *Johansson* i Kalmar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

P. M.

ang. av riksdagen beviljade tjänstepensioner till f. d. befattningshavare hos riksdagens verk.

Genom särskilda beslut har riksdagen beviljat pensioner (understöd) till nedan omnämnda f. d. befattningshavare hos riksdagens verk. Pensionernas grundbelopp samt nu utgående pensioner framgå av följande sammanställning.

N a m n	Beviljad år	BU:s utl. nr	Grundbelopp kr.	Totala för-måner per år kr.
F. notarien O. T. Hermelin	1925	19	1 400:—	3 513: 84
F. stenografen A. W. Fredén	1934	7	1 608:—	2 434: 56
F. sekreteraren P. A. Cronwall.....	1937	19	6 996:—	9 200: 16
F. förste stenografen H. Reuter	1939	4	2 700:—	3 939: 84
F. stenografen C. G. Melander.....	1944	4	2 400:—	3 502: 08
F. vaktmästaren J. D. Bergstrand	1943	6	1 200:—	1 910: 40
F. vaktmästaren G. R. Tillman	1944	5	1 200:—	1 910: 40

Liksom beträffande övriga riksdagspensioner hava förenämnda pensionärer icke fått del av 1943 och 1944 års pensionsregleringar. Däremot torde ifrågavarande pensioner böra omregleras i anslutning till de grunder, som jämlikt beslut av 1946 års riksdag komma att gälla för övriga motsvarande riksdagspensioner. Av de utskottsutlåtanden, som ligga till grund för riksdagens beslut om tjänstepension till ovannämnda tjänstemän, framgår icke, huruvida pensionerna beräknats efter reglerad eller oregerad lön, men med hänsyn till tiden för pensionernas beviljande torde man få utgå från att de beräknats efter reglerad lön. Pensionsregleringen skulle sålunda genomföras i enlighet med de grunder, som angivits i bankoutskottets utlåtande nr 19/1946. Som det enligt delegerades för riksdagens verk mening icke tillkommer delegerade att avgiva förslag beträffande pensionsreglering för ifrågavarande f. d. befattningshavare hos riksdagen, torde regleringen få bli beroende på förslag av bankoutskottet. Detta förslag torde böra närmare angiva de grunder, efter vilka pensionsregleringen bör genomföras.

I detta sammanhang må nämnas, att riksdagen beviljat pensioner åt vissa f. d. städerskor vid riksdagshuset. Som riksdagens hus får anses ingå bland riksdagens verk, omfattar delegerades förslag till pensionsreglering även dessa städerskor. Det bör ankomma på riksgäldsfullmäktige att med ledning av de grunder, som kunna komma att gälla för motsvarande personal vid den civila statsförvaltningen, besluta angående omreglering av dessa tjänstepensioner, riksgäldsfullmäktige obetaget att i individuella fall hänskjuta avgörandet till delegerade.

Stockholm den 29 april 1946.

Hjalmar Ekengren.